המכון התורני

ניתן לקבל את העלון כל שבוע
במייל: 0527615936b@gmail.com

להערות והארות:
0527615936b@gmail.com
מתקבלות
עבודות הקלדה ועימוד
ב'מכון התורני'
רחוב האומן 27 ירושלים.
טל: 0533194867

מאורות השבת

• מן הפרשה
• מן המדרש
• זכרון לצדיקים

שע"י **המכון התורני** ירושלים

ויצא - תשפ"ז | גליון 239 | הפקה ועריכה: הרב נעם יעקובי שליט"א וצוות המכון התורני

**העלון יוצא לאור
לרפואה השלמה והמהירה של
ר' משה בן קיטנה שליט"א, אמן.**

מן הפרשה

חשיבות לומדי תורה

"וַיֵּצֵא יַעֲקֹב מִבְּאֵר שָׁבַע וַיֵּלֶךְ חָרָנָה" (בראשית כח, י).

"ויצא", לא היה צריך לכתוב אלא 'וילך יעקב חרנה', ולמה הזכיר יציאתו, אלא מגיד שיציאת צדיק מן המקום עושה רושם, שבזמן שהצדיק בעיר הוא הודה הוא זיוה הוא הדרה, יצא משם, פנה הודה פנה זיוה פנה הדרה (רש"י).

מבואר בדברי רש"י **שהאדם צריך להבין ולהרגיש כשיש צדיק במקומו, שעל ידו בא כל השפע והטוב למקום.** ומצינו שאפילו לבן הכיר בזה, ואמר (ל, כח): "נִחַשְׁתִּי וַיְבָרְכֵנִי ה' בגְלָלֶךָ", וכמו שכתב שם רש"י שעל ידך באה לי ברכה. וכן מצינו ביוסף (וישב לט, ג) "וַיַּרְא אֲדֹנָיו כִּי ה' אִתּוֹ וְכֹל אֲשֶׁר הוּא עֹשֶׂה ה' מַצְלִיחַ בְּיָדוֹ". **הרי לנו שאף הרשעים הכירו שהטוב והשפע שהם זוכים לו, הוא בזכות מה שנמצאים בסביבת הצדיק.**

וכן הוא בכל דור, שמי שעוסק בתורה ועבודת ה', הוא המביא השראת השכינה לעולם. ומי שזכה להיות עובד ה' ולישב בד' אמות של הלכה בבית ה', שהוא מקום השראת השכינה בזמן הזה, צריך לדעת ולהכיר את התועלת הגדולה שיש לו מזה.

ואמר רבי שלום שבדרון זצ"ל דבר נורא בשם רבו רבי ליב חסמן זצ"ל. איתא בסנהדרין (צט, ב): 'אפיקורס כגון מאן, אמר ר' יוסף כגון הני דאמרי מאי אהנו לן רבנן לדידהו קרו לדידהו תנו, [רש"י - והם אינם יודעים שעולם מתקיים עליהם]. אמר ליה אביי, האי מגלה פנים בתורה [רש"י - שכופר במה שכתוב בתורה], דכתיב "אִם לֹא בְּרִיתִי יוֹמָם וָלָיְלָה חֻקּוֹת שָׁמַיִם וָאָרֶץ לֹא שָׂמְתִּי" (ירמיהו לג, כה) [רש"י - שמהנין העולם ומקיימין אותו והוא אומר דלא מהני מידי]. א"ר נחמן בר יצחק, מהכא נמי שמע מינה שנאמר "וְנָשָׂאתִי לְכָל הַמָּקוֹם בַּעֲבוּרָם" (בראשית יח, כו). מבואר מדברי חז"ל **שאדם שאינו מכיר שהצדיק או התלמיד חכם הוא המקיים את העולם נקרא אפיקורס וכופר בתורה.** והוסיף ר' ליב חסמן זצ"ל, שלפי זה יתכן **שאדם לומד תורה יומם ולילה, ויהיה הוא עצמו נקרא כופר, אם אינו מכיר חשיבות עצמו, וכמה תועלת הוא מביא לכל העולם.** ומי שיש לו הכרה זו שעל ידו מתקיים, בודאי ילמד בחשק גדול ובהתמדה נפלאה, בידעו כמה טובה הוא משפיע לכל העולם.

ולכן **צריכים אנו להכיר בחשיבות לומדי התורה, שהם זיו המקום והדרו, ולהכיר להם טובה שבזכותם מגיע שפע וטובה לכל המקום, וגם מצילים הם את כל סביבתם מגזירות רעות ח"ו.** (עץ החיים - רבי חיים מינץ)

הכל תלוי בתפלה

"וְעֵינֵי לֵאָה רַכּוֹת וְרָחֵל הָיְתָה יְפַת תֹּאַר וִיפַת מַרְאֶה" (בראשית כט, יז).

"רכות". שהיתה סבורה לעלות בגורלו של עשו ובוכה שהיו הכל אומרים שני בנים לרבקה ושתי בנות ללבן הגדולה לגדול והקטנה לקטן (רש"י). 'שהיתה בוכה ואומרת יהי רצון שלא אפול בגורלו של רשע. א"ר הונא, קשה היא התפילה שבטלה את הגזרה' (מדרש רבה ע, טז).

הנה היתה כאן גזירה שלאה תנשא לעשו, וגזירה של הקב"ה פירושה שכך היתה כוונת היצירה וזה היה תפקידה של לאה בעולמה, ולא היתה שייכת ליעקב אבינו כלל. [ובאמת עשו היה יכול להיות צדיק גדול ולאה היתה יכולה להחזירו למוטב, כמו שמצינו טענה על יעקב שלא הניח לדינה להינשא לעשו, שאז היתה יכולה להחזירו למוטב (ב"ר עו, ט), ולאה הרי היתה בת גילו של עשו יותר מדינה, אבל לאה לא רצתה בזה. וי"ל על דרך מה שכתוב במדרש (ילקו"ש מלכים רמז ריד) כשהביאו במצות אליהו הנביא שני פרים אחד לה' ואחד לבעל, הפר שנועד לבעל לא רצה ללכת, ואמר לו אליהו הנביא שגם על ידו יהיה קידוש ה', ואעפ"כ אמר הפר שרוצה רק להיות קרבן לה'. וכן י"ל שלאה היתה יכולה לקדש את ה' ע"י שתנשא לעשו הרשע ותשתדל להחזירו למוטב, ואעפ"כ לא רצתה לקדש את ה' אלא ע"י שתנשא ליעקב, ולהיות האם של שבטי ישראל, וזכתה לזה ע"י התפילה והבכי]. ורחל היא שנבראה להיות בת זוגו של יעקב, **ואע"פ כן נהפך הדבר וזכתה לינשא ליעקב. ומכאן רואים את גודל כח התפילה והבכי, שהרי ע"י תפילתה ובכיה נהפך הדבר ממש,** וכן אמרו חז"ל 'שערי דמעות לא ננעלו' (ב"מ נט, א), שאף שלאה היתה מיועדת להינשא לעשו, ביטלה את הגזרה ע"י כח תפלתה ונעשית לאחת מן האמהות.

ויותר מזה מצינו בהמשך הפרשה "וַיִּזְכֹּר אֱלֹקִים אֶת רָחֵל וַיִּשְׁמַע אֵלֶיהָ אֱלֹקִים וַיִּפְתַּח אֶת רַחְמָהּ" (בראשית ל, כב), ופירש רש"י: 'שהיתה מצירה שלא תעלה בגורלו של עשו שמא יגרשנה יעקב לפי שאין לה בנים, ואף עשו הרשע כן עלה בלבו כששמע שאין לה בנים' וכו'. **והיינו שאפילו שרחל היתה בת זוגו של יעקב מעיקרא, אבל משלא נולדו לה בנים היתה עלולה להתגרש וליפול בחלקו של עשו, ורק ע"י ריבוי התפילה בטל החשש וזכתה לבנים ולהשאר אשת יעקב. הרי שאפילו דבר שכבר יש לו לאדם, אם אינו מתפלל עליו יכול לאבדו.**

וכן שמעתי ממו"ר ר' יעקב יצחק רודרמן זצ"ל שדיבר פעם עם המשגיח מו"ר הרב דוד קראנגלאס זצ"ל אודות הרבה בחורים שלמדו בישיבה, ומצאו דבר פלא, שהרבה בחורים שחשבו שלא יצליחו נעשו גדולים, ומצד שני היו הרבה שדיברו עליהם גדולות ולא נתקיים מה שציפו מהם. והסיקו מזה שאי אפשר

"וַיִּגַּשׁ יַעֲקֹב וַיְגַל אֶת הָאֶבֶן מֵעַל פִּי הַבְּאֵר" (בראשית כט, י).

פירש רש"י, 'כאדם שמעביר את הפקק מעל פי החבית, להודיעך שכוחו גדול'.

ותמוה, מאי נפקא לן בזה שהיה גבור עריץ.

והביאור הוא אמר רבי אייזיק שר, שהרי איתא במדרש רבה (עד, י): "וַיִּחַר לְיַעֲקֹב וַיָּרֶב בְּלָבָן" (בראשית לא, לו) – 'דא את סבור שמא מכות ופצעים יהיו שם, אלא דברי פיוסים', וקמ"ל **שדבר זה לא בא מחמת חולשה ופחד, אלא מקורה באצילות נפשם של האבות. גבורת נפשם כובשת את כוחם הגדול, ובאצילותם הם מפייסים את רודפם.**

(רבי שמחה זיסל ברוידא)

*

"אַךְ עַצְמִי וּבְשָׂרִי אָתָּה" (בראשית כט, יד).

נראה הביאור בזה, דהנה אמרו חז"ל (נדה לא, א) שלשה שותפין יש באדם, הקב"ה אביו ואמו. חלק הלובן והוא העצמות מהאב, חלק האודם והוא הבשר, מהאם, והקב"ה נותן בו רוח ונשמה.

והנה קרבת יעקב ללבן היתה בין מן האב בין מן האם, ובתחילה חשב שיש לו קירבה עם יעקב גם ברוח. ואחר כך ראה כי טעה בזה, ואמר,'אך **עצמי ובשרי** אתה', אבל ברוח אין בינינו שום קורבה...

(רבי שלמה היימן, ראש ישיבת תורה ודעת)

*

"וַיֶּאֱהַב גַּם אֶת רָחֵל מִלֵּאָה" (בראשית כט, ל).

הרי משמעות הפסוק שאת לאה אהב רק לא כמו רחל, ואם כן מהו "וַיַּרְא ה' כִּי שְׂנוּאָה לֵאָה" (בראשית כט, לא) ו"כִּי שָׂמַע ה' כִּי שְׂנוּאָה אָנֹכִי" (שם פסוק לג), וגם ברור שיעקב אבינו לא עבר על לאו מפורש בתורה ד"לֹא תִשְׂנָא אֶת אָחִיךָ בִּלְבָבֶךָ" (ויקרא יט, יז), ולא על מה שאמרו חז"ל (יבמות סב, ב) 'אוהבה כגופו ומכבדה יותר מגופו'.

ורואים אנו שבחינת שנאה בין איש לאשתו אינו גדר שנאת האויבים, אלא שבאהבת אשה אחרת יותר ממנה, הרי זה תַּחֲשֹׁב כשנאה בעיני הקב"ה.

והנה כלל ישראל נמשלה כאשה להקב"ה וכמו שאמר הנביא (הושע ב, כא) "וְאֵרַשְׂתִּיךְ לִי לְעוֹלָם וְאֵרַשְׂתִּיךְ לִי בְּצֶדֶק וּבְמִשְׁפָּט וּבְחֶסֶד וּבְרַחֲמִים", ואם כן מה שאמרה התורה על שלשים ועל רבעים לשונאי, אין הכוונה לאלו השונאים ח"ו את ה', **אלא שבאהבת דבר אחר יותר מאהבת ה' - באם יש הנאה גשמית להאדם אשר היא יותר ערבה מלהתענג על ה' בשמירת מצוותיו - אז הוא ח"ו בבחינת 'שונא'.** ועל זה ידוו כל הדוים! (רבי שמעון שוואב)

*

"וַיַּרְא ה' כִּי שְׂנוּאָה לֵאָה וַיִּפְתַּח אֶת רַחְמָהּ" (בראשית כט, לא).

הכל היה עומד לצאת מרחל, מלכות שבט יהודה וכהונת שבט לוי, ובזה שהיתה לאה שנואה, זכתה שיבנה הכל ממנה.

'נורא מאוד מה שיכולים לזכות במעט בזיונות!'

(רבי יחזקאל לעוונשטיין)

"וַיַּעֲבֹד יַעֲקֹב בְּרָחֵל שֶׁבַע שָׁנִים וַיִּהְיוּ בְעֵינָיו כְּיָמִים אֲחָדִים בְּאַהֲבָתוֹ אֹתָהּ" (בראשית כט, כ).

הנה כל עובר ישתומם, הלא החוש מעיד שבמצב כזה כל יום לשנה יחשב, ואילו כאן מעיד הכתיב שהיה עליו כימים אחדים.

ושמעתי ממו"ר רבי אליהו לופיאן, שהביאור הוא, שהעולם טועים במושג 'אהבה'. להם אהבה זה כשהאדם אוהב את עצמו ורואה דבר טוב שמתוק לחיך לעינים, אך אהבה אמיתית הוא כשבאמת אוהב האדם ההוא לא את עצמו. ואהבת יעקב לרחל היתה מפני מעלותיה הטובות שעי"ז יגיעו לחיי העולם הבא, והיה צריך לעבוד כדי לעלות להגיע לזה המדריגה, וכשעובד על זה להתעלות נפשו, אז הזמן עובר כימים אחים! (מפי רבי ממתיהו סולמון)

מתחילה לדעת מה שיהיה. ואע"פ שבודאי העיקר תלוי ביגיעת התורה שלהם, אבל גם תפילה נכנסת בחשבון מי ישפל ומי ירום, שאפילו דבר שכבר יש לו ובעצם מגיע לו, אם אינו מתפלל יכול לאבדו, ולהישאר בלא כלום.

וכן להיפך, שאפילו מה שמתחלה לא שייך לאדם כלל מצד מזלו ותפקידו בעולם, יכול הוא לזכות ולקבלו בכח התפלה, שע"י תפלתו יזכה מן השמים לענין חדש לגמרי. (עץ החיים)

"וַיִּדַּר יַעֲקֹב נֶדֶר לֵאמֹר אִם יִהְיֶה אֱלֹהִים עִמָּדִי וּשְׁמָרַנִי בַּדֶּרֶךְ הַזֶּה אֲשֶׁר אָנֹכִי הוֹלֵךְ וְנָתַן לִי לֶחֶם לֶאֱכֹל וּבֶגֶד לִלְבֹּשׁ" (בראשית כח, כ).

'אם ישמור לי הבטחות הללו שהבטיחני להיות עמדי, כמו שאמר לי (פסוק טו) "וְהִנֵּה אָנֹכִי עִמָּךְ" (רש"י).

הטעם שהתנה תנאי על הבטחה מפורשת שהבטיחו השי"ת, כתב **הרמב"ן**, שהיה ירא שמא יגרום החטא, וכך אמרו בבראשית רבה (עו, ב) רב הונא בשם ר 'אחא "הנה אנכי עמך" וכתיב "אם יהיה אלקים עמדי", אלא מכאן שאין הבטחה לצדיקים בעולם הזה.

ויתכן עוד על דרך הפשט שאין הספק בדבר, אבל בכל העתיד יאמר הכתוב כן, כמו "עַד אֲשֶׁר אִם עָשִׂיתִי" (בראשית כח, טו), וכן "וְאִם יִהְיֶה הַיֹּבֵל לִבְנֵי יִשְׂרָאֵל" (במדבר לו, ד), אם יבא העת שיהיה התנאי אז יתקיים המעשה, כלומר כאשר יבוא התנאי אז אעשה המעשה.

וב"כלי יקר" כתב: חלילה לומר שהיה יעקב מסופק בהבטחת ה' יתברך כי כבר אמר לו האלוקים "והנה אנכי עמך ושמרתיך בכל אשר תלך", אלא ביאור הענין הוא שיעקב לא ביקש כלל על שמירת הגוף שכבר הובטח בו, אלא ביקש עכשיו על שמירת הנפש מן החטא, כי זה דבר התלוי בבחירתו של אדם וצריך גם עזר אלוקי. ויש לציין שכן משמע בתרגום יונתן שכתב: 'אין יהי מימרא דה' בסעדי ויטרנני משפיכות אדם זכאי פולחנא נוכראה וגילוי עריתא'.

וב"אור החיים" כתב שמקודם הבטיחו ה' במידת הרחמים דכתיב "והנה 'הוי"ה' נצב עליו" וכאן ביקש שגם מידת הדין תסכים על הדבר, והוא אומרו אם יהיה 'אלוקים' עמדי.

מן המדרש

"ויפגע במקום". לא הזכיר הכתוב את שם המקום שפגע בו יעקב, ללמד שהואיל ולא הכיר בקדושת המקום, **בקש לעבר** על פניו ולא להתעכב בו, **ונעשה העולם כמין כותל לפניו**, שהיה פוגע בו ולא היה יכול לעבור אותו, ולכן נשאר ללון שם באותו המקום. **"וילן שם כי בא השמש"**. ממה שאמר הכתוב "וילן שם", משמע בודאי שעשה זאת לאחר ששקעה החמה ולא היה יכול להמשיך בדרכו, ומדוע הוסיף הכתוב ואמר כי בא השמש. מבאר המדרש, **רבנן אמרי**, רמז הכתב שהקב"ה **כיבא** [כיבה] את **השמש ומלמד שהשקיע הקדוש ברוך הוא גלגל חמה שלא בעונתה** [בזמנה] והביא את חשכת הלילה, **בשביל לדבר עם יעקב בצנעה**, וכיון שבגללו שקעה החמה נחשב כאילו כיבה יעקב את החמה. **משל** למה הדבר דומה, **לאוהבו של מלך שבא אצלו** [אל המלך] **לפרקים** [לעיתים רחוקות] ולכן אין כבודו של המלך לדבר עמו בפרהסיא, ועל כן **אמר המלך, כבו את הנרות כבו את הפנסין**, כיון **שאני מבקש לדבר עם אוהבי בצנעה. כך השקיע הקדוש ברוך הוא גלגל חמה לא בעונתה, בשביל לדבר עם יעקב בצנעה.**

רבי פינחס בשם רבי חנין דציפורין אמר לבאר באופן נוסף את דברי הכתוב "כי בא השמש", **שמע** יעקב **קולן של מלאכי השרת אומרים, בא השמש, בא השמש,** כלומר **אתא שמשא, אתא שמשא**, והוא יעקב הנקרא 'שמש'. וכששמע יעקב זאת, הכיר במעלת המקום ונשאר ללון בו, לראות אם תבוא עליו שם רוח ממרום. והמדרש מוכיח שיעקב נקרא 'שמש', שהרי **בשעה שאמר יוסף** לאחיו מה שראה בחלומו **"והנה השמש והירח** ואחד עשר כוכבים משתחוים לי", והשמש הם רמז ליעקב ורחל, אומר הכתוב ואביו שמר את הדבר, כלומר שידע שיש בחלום זה ממש, כי **אמר יעקב** בלבו, לא יתכן שהיה חלום זה מהרהורי לבו של יוסף והוא דברים בטלים, שהרי **מי גלה לו** רז זה **ששמי שמש**, אלא בודאי שיש נבואה בחלום זה.

מבאר המדרש, **אותן שתי שעות שהשקיע לו** [בשביל יעקב] **הקדוש ברוך הוא חמה** טרם זמנה **בצאתו מבית אביו, אימתי החזירן, בחזירתו** של יעקב **לבית אביו** החזיר הקב"ה שעות אלו, שהקדימה החמה לזרוח שתי שעות קודם זמנה, **הדא הוא דכתיב** [זה מה שנאמר] אחר מלחמתו של יעקב עם המלאך במעבר יבוק **"ויזרח לו השמש"**, ולכאורה קשה, וכי בשבילו לבד זרחה החמה, והלא לכל באי עולם זרחה. אלא פירוש הכתוב הוא, שהשמש ששקעה קודם זמנה בשבילו, זרחה כעת קודם זמנה בשבילו. **אמר לו הקדוש ברוך הוא** ליעקב, **את סימן לבניך, מה אתה בצאתך** מבית אביך ומארצך **השקעתי** עבורך **חמה, ובחזירתך החזרתי לך גלגל חמה, כך בניך בצאתם** יהיו בצער כעין זמן שקיעת חמה שמחשיך העולם, וכמו שנאמר על זמן יציאתם לגלות **"אמללה ילדת השבעה** נפחה נפשה באה שמשה בעד יומם", **ובחזירתן** "ישובו בששון ושמחה" ועל זמן זה נאמר **"וזרחה לכם יראי שמי** שמש צדקה ומרפא בכנפיה" **וגו'**.

מדרש רבה ויצא סח, י

"וַיִּפְגַּע בַּמָּקוֹם" (בראשית כח, יא). **בִּקֵּשׁ לַעֲבֹר, נַעֲשָׂה הָעוֹלָם כֶּלּוֹ כְּמִין כּוֹתֶל לְפָנָיו. "כִּי בָא הַשֶּׁמֶשׁ"** (שם). **רַבָּנָן אָמְרֵי, כִּיבָּא הַשֶּׁמֶשׁ, מְלַמֵּד שֶׁהִשְׁקִיעַ הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא גַּלְגַּל חַמָּה שֶׁלֹּא בְעוֹנָתָהּ בִּשְׁבִיל לְדַבֵּר עִם יַעֲקֹב אָבִינוּ בְּצִנְעָה. מָשָׁל לְאוֹהֲבוֹ שֶׁל מֶלֶךְ שֶׁבָּא אֶצְלוֹ לִפְרָקִים, אָמַר הַמֶּלֶךְ כִּיבּוּ אֶת הַנֵּרוֹת כִּיבּוּ אֶת הַפָּנָסִין שֶׁאֲנִי מְבַקֵּשׁ לְדַבֵּר עִם אוֹהֲבִי בְּצִנְעָה. כָּךְ הִשְׁקִיעַ הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא גַּלְגַּל חַמָּה שֶׁלֹּא בְעוֹנָתָהּ בִּשְׁבִיל לְדַבֵּר עִם יַעֲקֹב אָבִינוּ בְּצִנְעָה.**

רַבִּי פִּינְחָס בְּשֵׁם רַבִּי חָנִין דְּצִפּוֹרִין אָמַר, שָׁמַע קוֹלָן שֶׁל מַלְאֲכֵי הַשָּׁרֵת אוֹמְרִים בָּא הַשֶּׁמֶשׁ בָּא הַשֶּׁמֶשׁ, אֲתָא שִׁמְשָׁא, אֲתָא שִׁמְשָׁא. בְּשָׁעָה שֶׁאָמַר יוֹסֵף "וְהִנֵּה הַשֶּׁמֶשׁ וְהַיָּרֵחַ" (בראשית לז, ט) **אָמַר יַעֲקֹב מִי גִּלָּה לוֹ שֶׁשִּׁמְיִ שֶׁמֶשׁ.**

אוֹתָן שְׁתֵּי שָׁעוֹת שֶׁהִשְׁקִיעַ לוֹ הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא חַמָּה בְּצֵאתוֹ מִבֵּית אָבִיו אֵימָתַי הֶחֱזִירָן, בַּחֲזִירָתוֹ לְבֵית אָבִיו, הֲדָא הוּא דִּכְתִיב "וַיִּזְרַח לוֹ הַשֶּׁמֶשׁ" (בראשית לב, לב), **אָמַר לוֹ הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא אַתְּ סִימָן לְבָנֶיךָ, מָה אַתָּה בְּצֵאתְךָ הִשְׁקַעְתִּי חַמָּה וּבַחֲזִירָתְךָ הֶחֱזַרְתִּי לְךָ גַּלְגַּל חַמָּה, כָּךְ בָּנֶיךָ בְּצֵאתָם "אֻמְלְלָה יֹלֶדֶת הַשִּׁבְעָה"** (ירמיה טו, ט), **וּבַחֲזִירָתָן "וְזָרְחָה לָכֶם יִרְאֵי שְׁמִי וגו'"** (מלאכי ג, כ).

זכרון לצדיקים

י"ד כסלו ה'תרכ"ט: כ"ק רבי מנחם נחום פרידמן משטפנשט זצוק"ל

הרה"ק רבי מנחם נחום פרידמן משטפנשט ציס"ע מנורה הטהורה, בוצינא קדישא, משרת עליון, קדוש יאמר לו, האיר את העולם בצדקתו וקדושתו, עמוד האש ההולך לפני המחנה האדמו"ר הראשון משטפנשט - רומניה. בנו הרביעי של הרה"ק רבי ישראל מרוז'ין זיע"א [הרוז'ינר] - נולד בשנת ה'תקפ"ג בעיירה רוזי'ן (אוקראינה) ונקרא 'מנחם נחום' על שם אדמו"ר רבי מנחם נחום טברסקי מטשרנוביל.

יומם ולילה שקד על לימוד התורה, מאוד הקפיד על סדר יומו, ונהג לא להאריך בתפילתו.

בראש חודש תמוז ה'תקצ"ו נשא לאישה את בתו של ר' אליעזר קושאנסקי. בשנת ה'תרי"ב עבר להתגורר בעיירה שטפנשט (רומניה) והקים בה את חצרו המפוארת. התפרסם כפועל ישועות גם בקרב הגויים ורבים נהרו לבקש את ברכתו.

נהג לספר סיפורים מופלאים וטמירים ובהם רמז עניינים שונים בתורת הנסתר, בליל שבת ערך קידוש בהתלהבות רבה ונודע בענוותנותו. ייסד בביתו בית מדרש אשר כונה ה'קלויז' ובו חדר משובץ זהב וכסף וקירותיו מעוטרים ציורים שנקרא 'חדרו של משיח' ובו הניחו כתר זהב שנעשה בפיקוחו - מגולף ומורכב משלוש קומות. חדר זה נפתח בהוראתו לעיתים רחוקות ולחסידיו אמר כי כאשר יבוא הגואל הוא יגור בחדר זה. הדריך את תלמידיו בחינוך והנהגות ישרות וסביבו התלכדו תלמידי חכמים שקנו ממנו דעת, חכמה ויראת השם. אביו [הרוז'ינר] התבטא עליו כי הוא משכים קום לתפילה וכך כל היום פנוי לו לירא מפחד השם, ובמועד אחר הוסיף ואמר כי השחוק והשמחה בו הרגיל את עצמו בכדי שלא יישרף מפחד הבורא שיש לו.

כל שנותיו היה חלוש בגופו וידוע חולי, לעיתים היה רתוק למיטתו במשך שבועות ואחד הפרופסורים שבדק אותו אמר כי אינו חולה אלא יש לו השתוקקות לדבר מה ואינו מגיע לזה, אולם נראה שיש ביכולתו להשיג כל שירצה. לאחר צאתו מהפרופסור אמר למקורביו - 'מה מבין הפרופסור בהשתוקקות שיש לי לבורא עולם וכי אפשר לי להשיגו?' בד' אב ה'תרי"ט נולדה בתו השניה (בת שבע).

בסוף שנת ה'תרכ"ח החל לרמוז על פטירתו. בחודש חשון ה'תרכ"ט נסע לקבלת טיפול רפואי בעיר יאשי (רומניה) ואמר 'יהודי צריך שיהיו לו שלושה דברים: יד, כיס ולב' [לאחר פטירתו הבינו את כוונתו לי"ד כסלו]. בתחילת חודש כסלו ביקש לכתוב צוואה ובי"ד כסלו קם ממיטתו, רחץ את פניו, סידר את זקנו ופאות ראשו, התיישב על המיטה והחל לנגן את ניגון "הדביקות" של אביו, אסף את רגליו אל המיטה והשיב את נשמתו ליוצרה.

דברי תורתו כונסו בספר 'אמונת אמת' שנדפס ע"י מוסדות שטפנשט וכן ספר נדיר יומן זכרונות הגבאי בשם 'מילין סתימין' ובו שפע תורתו וסיפוריו.

ממנו למלאות תשוקותיו על כן הוא מייעצו למלאות כל חמדותיו ובהם ימצא מזור ותרופה למחלותיו, בצאתו מבית הרופא פנה אדמוה"ז משטפנשט למלווהו ובלשון צחות כדרכו בקודש נענה ואמר, הַיָּבִין גוי תשוקה וחמדה שאינה יודעת גבול ומדה, היא התשוקה והחמדה להדבק בחי העולמים, אשר כל עוד הנפש שוכנת בגוף בתי חומר אינה יכולה לבוא על סיפוקה. (ספר אגרות הרה"ק מרוז'ין ובניו)

רזין דרזין

הרה"ק בעל ה'אור ישראל' מסדיגורה זיע"א היה מעריץ ביותר את דודו הק' רבינו מנחם נחום האדמו"ר הראשון משטפנשט זיע"א. והפליא ביותר את נועם אמריו ושיחותיו הק', ואת דרכו בקודש לתבל שיחותיו במשלים נסתרים ובגוזמאות שונות, שלא הובנו לכל השומעים. כשראו ממש בחוש שהוא מייחד יחודים נעלים ומסתיר כוונות עליונות ורזין דרזין בתוך דברי קדשו. והרה"ק משטפנשט אמר פעם על ה'אור ישראל' עוד כשהיה אברך צעיר לימים, אוהב אני את האברך הזה, הוא מהאנשים שלי, הוא מבין אותי טוב. (מסילות לי' שבט תשס"א)

כמו תלמידי הבעש"ט

דודי הרב מנחם מנדל רבינוביץ סיפר לי פעמים רבות, שסביו הגאון הק' רבי נתן ז"ל מברדיטשוב שהיה בסוף ימיו אב"ד פרומושיקא־רומניה, זכה לראות את הצדיקים המפורסמים, כמו הרה"צ ר' ישראל מפיקוב בנו של הרה"ק ה'קדושת לוי' מבארדיטשוב ואשר מלא מקומו אחריו, ואת הה"צ מאפטא בעל 'אוהב ישראל' והה"צ רבי משה מסאווראן ז"ל, הה"צ מנעסכיז ז"ל הה"צ רבי מאטל'ה מטשרנוביל ובניו הק' ז"ל, וסיפר מהם נפלאות גדולות שראה בעיניו ממש. ובבואו למדינת רומניה וזכה לקבל פני הצדיק רבינו הק' רבי מנחם נחום משטפנשט ז"ל ושתה מבארו באר מים חיים, האמין בו עד מאוד. מפני שראה והכיר בו את מקצת שבחו, גדולתו וקדושתו, והתפעל מאוד ממנו, ואמר עליו כי על פי השגתו וראייתו את הצדיקים הנ"ל שהוא במדרגת ובחינת תלמידי הבעש"ט המפורסמים מראשוני רועי דרך החסידות. (אוצרות מנחם מכתבי הרמ"מ ברייאר)

הזכירה כי יש בורא ומנהיג לעולם היא תיקון הנפשות

פעם אחת ביקש אחד מהחסידים מהמשב"ק שיבקש מרבינו עבורו דרך 'תיקון לנפש' כפי שנהגו הרבה צדיקים וענהו רבינו לאמר לו: אני, אינני נותן הדרכות מיוחדות לצורך 'תיקון'. יהודי צריך לדעת ולזכור בכל אשר הוא עושה, כי יש בורא ומנהיג לעולם, וזהו התיקון! (מילין סתימין ק"כ)

'תשוקה עזה פנימית לדבר נכסף'

בהיותו ידוע חולי ומכאוב הרבה לדרוש ברופאים ולנסוע לעיירות מרפא, מספר כי פעם אחת לאחר שנבדק ע"י אחד מגדולי הרופאים, קבע הרופא כי מספר רב של מחלות מקננות בגופו, וכל אלו נובעים כנראה מתשוקה עזה פנימית לדבר נכסף, ובהבינו שבמעמדו לא נמנע

לפיכך אנחנו חייבים

שמעתי מהרב שמואל אלטער ז"ל (מחבר ספר "ליקוטי בתר ליקוטי"), על הא דאיתא במסכת סנהדרין (צ"ח, א) אין בן דוד בא אלא בדור שכולו חייב או שכולו זכאי, שהאדמו"ר הזקן מרן אברהם יעקב מסאדיגורא ז"ל אמר, שהיה רוצה שיבוא משיח בדור שכולו חייב. ולא הבין כוונתו, עד שפירשם אחיו האדמו"ר מרן מנחם נחום מסטעפאנעסטי [־משטפנשט] ז"ל, שהנה ידוע שבדור שמשיח יבוא יהיו אז חבלי משיח וצרות רבות יעברו על כלל ישראל, כמבואר בפסוק (יחזקאל כ, לג) "אִם לֹא בְּיָד חֲזָקָה וּבִזְרוֹעַ נְטוּיָה וּבְחֵמָה שְׁפוּכָה אֶמְלוֹךְ עֲלֵיכֶם" . ובדור זה יהיו כאלו שיהיה בלבם קושיות על דרכי ההנהגה ויעשו חשבונות שהרבש"ע חייב להם. ומאידך, יהיו גם כאלו שיבינו להיפך, שמה שנשארו בחיים זהו כולו חסד, ויכירו שאין הקב"ה חייב להם כלום, אלא אדרבה הם החייבים לרבש"ע. וזה היה כוונת דברי הרבי מסאדיגורא, שרצה שמשיח יבוא בדור שכולם מכירים שהם חייבים לרבש"ע.

כשסיפרו זאת לאדמו"ר מרן ישראל מהוסיאטין ז"ל (שנפטר בארץ ישראל), אמר שעל פי זה יש להבין מאמר בעל ההגדה, שלאחר סיפור כל הנסים והנפלאות שעשה הקב"ה עמנו, אנו אומרים "לפיכך אנחנו חייבים", דהיינו שאנו מכירים שאנחנו חייבים לרבש"ע, ולא הרבש"ע לנו.

(הג"ר אברהם יעקב טייטלבוים -קול יעקב)

לימוד הלכות שבת וקיומם מסוגל לזכרון - זכרו תורת משה

מסופר, כי יהודי אחד בא לפני הרה"ק רבי מנחם נחום משטפנשט זי"ע וביקש ממנו ברכה ועצה שיזכה לזכרון. שיזכור את תלמודו, נענה ואמר לו הרה"ק משטפנשט זי"ע, שילמוד ויעסוק בהלכות שבת, וישתדל להיות זהיר בכל הלכותיה, והוסיף ואמר לו כי כך איתא בזמירות השבת, בה נאמר: 'זכרו תורת משה - במצות שבת גרוסה', היינו שע"י שגורסין ולומדים מצוות שבת דהיינו כל ההלכות של שבת,

ע"ז זוכה ל'זכרו תורת משה' שיזכה לזכרון, לזכור את תלמודו, ובכלל שבת הוא עת של זכירה, וכדאיתא זכר למעשה בראשית שהוא זכר ליציאת מצרים.

(אדמו"ר מבאיאן שליט"א ליל שב"ק ויצא תשס"ה)

תפילה בהשכמה

יש הרבה מאוד סיפורים על הרה"ק רבי אברהם מתתיהו משטפנשט זי"ע, ויש דבר אחד שלא כל כך ידוע על אביו הרה"ק רבי מנחם נחום משטפנשט זי"ע בנו של הרוז'ינער זי"ע המסופר בקובץ בית דלי מאאמו"ר הגה"ח רבי יצחק דוד לידר זצ"ל שהרוז'יינער זי"ע אמר לבניו הקדושים שכידוע היו מאחרים בתפילתם תלמדו מאחיכם הרה"ק משטפנשט זי"ע הוא קם מוקדם בבוקר והוא מתפלל מוקדם בבוקר ועי"ז יש לו זמן כל היום לפחד מהקב"ה.

קידוש בהתלהבות

פעם אירע שהרבי הקדוש רבי מנחם נחום משטפנשט זיע"א, בעת שקידש בהתלהבות גדולה על היין בליל שבת, טעה באמירת הקידוש והתבלבל בין המילים. כמובן שהוא מיד תיקן את עצמו והמשיך באמירת הקידוש עד תומו. עמדו שם החסידים, והחלו להתלחשש ולדון בינם ובין עצמם מה התכוון הרבי בטעותו. הרי לא יכול להיות שהרבי טעה, כנראה שהיו לו פה כוונות נסתרות. זה טוען בכה וזה טוען בכה.

שם הרבי לב לדיון הזה, ואמר להם: "אני רוצה לספר לכם סיפור", כך אמר להם הרבי. "היה פעם איש אחד, ביש גדא, 'שלימזל' מקצועי. שום דבר לא הלך לו, הוא ניסה לעבוד בעבודות רבות, ואף פעם לא הצליח, כך הוא התדרדר מדחי אל דחי, עד שהיה מהלך ברחוב בבגדים קרועים ובלויים, אין לו בית, אין לו רכוש, כלום. "פתאום רץ אחריו המזכיר של מושל העיר, ואומר לו: 'הלו, אדוני! אתה לא מאמין מה קרה לך עכשיו! קיבלנו מברק שקיבלת ירושה ענקית. אחד מקרובי המשפחה הרחוקים שלך מת, והותיר אחריו הון עצום, חיפשו ומצאו שאתה הכי קרוב אליו, וכל הכסף עובר אליך. יש לך עכשיו ארמונות, יאכטות, בוסתנים מלאי פרי, אורוות מלאות סוסים משובחים, אוצרות מלאי כסף וזהב.

"נו, מה אתם חושבים?", שאל הרבי את החסידים, "האם האיש הזה שזכה בכל העושר האגדי הזה התבלבל קצת כשהוא שמע על כך, או שהוא שמר על קור רוח??? "כמובן שהוא התבלבל!", ענה הרבי מיניה וביה, "ועכשיו תגידו לי אתם, אתם יודעים מה עשיתי מקודם? עשיתי קידוש! אמרתי 'ויכולו', חז"ל הקדושים אומדים שאני נעשיתי שותף לקב"ה במעשה שמים וארץ. חצי שלו וחצי שלי, אנחנו שותפים! איך אפשר לשמור על קור רוח? ודאי שאני אתבלבל באמירת הקידוש!!!"

לולי ה'שחוק' היה נשרף מ'יראה'

אדמו"ר הרה"צ עיר קדיש טמיר ונעלם מו"ה מנחם נחום זצלל"ה משטיפינעשט זי"ע דרכו היה נעלה בקודש בר אלהין פה מפיק מרגליות בשיחות נאות נאדרים בקודש, לא פסק חוכי מפום ממלל רברבין, ואביו אדמו"ר מרוז'ין זי"ע אמר עליו שלולא השחוק שלו שהיה רגיל בזה, היה נשרף מגודל אש היראה שהיה לו [בנוסח אחר מובא בכתבי חסידים: "...ומספרים שאביו אמר עליו, שלולי מדת הצחוק (השמחה) שהיה לו, ואלמלא היה מאריך יותר בעבודת התפילה - שכידוע היה מתנהג לקצר יותר משאר האחים הקדושים - היה בטל במציאות מפחד השי"ת].

(בית ישראל חזון נחום עז:)

שחוקו כמידה מדוקדקת כלפי יראתו

הרה"ק משטפנשט היה דרכו תמיד באמירת גוזמאות, וכשהיה מסיים לומר הגוזמאות היה מחייך. והיה בשחוקו זה דבר פלא, בניגוד לטבע בני אדם. שכן, בדרך כלל כאשר אדם שוחק, יכול לשחוק ולעלוז עוד זמן מה, אבל הרה"ק משטפנשט היה שוחק אך מעט, באמצע השחוק היה לפתע מפסיק באחת לגמרי את שחוקו, הנהגה נדירה זאת היא חידוש גדול.

ונוכל להבין זאת דהרי ידוע מה שאמר עליו אביו הרה"ק מרוז'ין, שאילולא היה שוחק, היה נשרף מרוב יראה, וממילא כל שחוקו היה רק כדי שלא ישרף מיראה, ולכן, כל כמה שלא היה צריך לזה יותר, עצר מיד בעד השחוק. והרי זה דרך חיים מחושבת להפליא, כאשר מתוך שהיה חי במדרגת היראה הגדולה, וכדי להזהר שלא ישרף באש היראה, היה מחשב באופן מדוייק כמה הוא שיעור השחוק המדוקדק ואז היה עוצר באמצע השחוק.

(מפי הגה"ח ר' אמש ציינורט שליט"א בסעודת הילולא בבימהמ"ד שטפנשט בב"ב)

'פרומער'

טז. באחת הערים נתוועדו יחדיו חבורת חסידים וגמרו בדעתם לנסוע אל רבם הרה"ק רבי מנחם נחום משטפנשט זיע"א, אותה עת נפל למשכב בעירם אדם שהיה מכונה בשם 'פרומער', על שם חומרותיו היתרות, ומאחר והיה חולה מאוד, בקשו בני ביתו מבני החבורה שיזכירוהו לטובה אצל הרבי. באשר נתנו לרבי את הפתקא שלו ורצו לעורר רחמים בעבורו, המליצו עליו לפני הרבי כי הוא איש כשר וגם הוא 'פרומער', מחמיר ביותר.

נענה רבי מנחם נחם ואמר, 'לא אדע מה זה פרומער, וגם מאבי הרה"ק רבי ישראל מרוז'ין זיע"א לא שמעתי מעולם מזה, אבל אני סובר שזה ענין של 'לבוש' כמו שכתוב אצל המצורע ובגדיו יהיו 'פרומים', הלבוש העליון מגאוה, הבטנה מכעס, והבגד תפור בחטים של מרה שחרה.

(אמתה אמת)

משיח

מחשבותיו והגיגיו הטהורים של רבנו רבי מנחם נחום משטפנשט זצוק"ל, סבבו תמיד על ציר ביאת המשיח. בהשתוקקות העילאית לביאת הגואל לגאולת השכינה וגאולת ישראל, שגורה היתה על לשונו ושזורה ברוב שיחיו ושיגיו. רבות מאמרותיו הנעלות עוסקות בסוגיא זו של ביאת המשיח והגאולה השלמה.

שנה אחת, ביום טוב של שמיני עצרת בעת הפרידה מן הסוכה, נשא רבנו את עיניו הדומעות השמימה וסח כדבר בן אל אביו: 'הרופא הנכרי הנכנס ויוצא בבתי היהודים תמה כבר ושואל: מה זאת? הוא שומע אותנו מדי שנה בשנה חוזרים ומכריזים במלוא התקווה: 'לשנה הבאה בירושלים הבנויה' ולבסוף אין קול ואין עונה!' - אוי, רבונו של עולם! הגיעה כבר העת שתרחם על יהודיך!'

מקום קבורתו

רבי מנחם נחום פרידמן משטפנשט טמון בבית העלמין בעיר יאס, המתפרס על מרחב עצום בו נמצאים כשלושים אוהלי צדיקים. מבין כל קברי הצדיקים, בלט במשך שנים אוהלו של רבינו - הוא גדל מאד (10×10 מטר) ובמרכזו, ללא מצבה היה ציונו הקדוש. מעל הציון 'ניצבה מנורה מוזהבת, אשר נרות שמן דלקו בתוכה במשך עשרים וארבע שעות ביממה. בימי מלחמת העולם השניה, הגרמנים ימ"ש כבשו את יאס וברשעותם הוציאו הוראה לפנות את בית העלמין היהודי העתיק במקום. בעיצומה של המלחמה, לא ניתן היה, לשנות את רוע הגזירה, בקושי רב הצליחו יהודי העיר להשיג רשיון להעביר את הקברים מבית העלמין הישן לבית העלמין החדש וכך ניצל קברו של רבינו.רבינו, נטמן מחדש בכניסה לבית העלמין החדש ביאס, וגם על קברו זה הוקם "אוהל". המקום ממשיך לשמש מוקד משיכה למתפללים רבים עד היום הזה, כשאלו מגיעים יהודים מכל רחבי תבל, כדי להיפקד בזכותו בדבר ישועה ורחמים.